

lehet, és esodlatosképpen finom ibolyakék tájképszekekkel olykor egy megszelídült Dirks-re tudnak emlékeztetni. Elsősorban *Magyar-Mannheimer, Rippl-Rónai, Szinyei* és a kínáló *Burghardt Rezső*. Nagyon egyénit és sajátosságosan hat *Fényes Adolf* gobelinászerző, jól megkomponált képeivel. *Rudnay Gyula*, ki nyilván kiemelkedő szerepet játszik, erősen Goya hatása alatt áll, de fényhatásaival és régebbi formanyelvével nem eléggé meggyőző. Egy másik, körülbelül egyenrangú, de tehetségesebb festő: *Csók István* halálának és sokoldalú tehetségével vidám epikureus. *Csánky és Frank* is érdekes modern festők.

A kiállítás természetesen bemutatja a nagyon nagyvilági angol-magyar *László Fülepő*t is, ki most kivételesen szülőföldjére előkelő társaságának azenelte magát és óriási arcképeket festett Horlthy Miklós kormányzóról, meg gróf Bethlen István miniszterelnökről. Mulatságos egy ilyen pártban virtuozitás, még akkor is, ha benne csupán a kurzusos érdekességét látjuk. *Ódd Hólas.*

„*Morgenblader*”, 1929 január 9.

A magyar kiállítás. Az angolok mondták rólunk és most talán mi mondjuk a magyarokról: Hol van a nemzeti vonás művészetükben? „Magyar rapszódia” cseng füllünkbe, népdalok jutnak eszünkbe; síkságok, színesen viruló népviselet, szigorú, kemény típusok és üléses tánc regényes látványra villan elénk. A képek pedig leginkább Münchenről meg Párizsról beszélnek. Azt kérdezzük: hát a magyar temperamentum hol van? De a képek nem árulják el.

Mintahogy nánuk sem. A mi művészettörténelünk kis fejezete az európai művészettörténelem. Majd a német, majd a francia stílus uralkodik. A szellem olykor a miénk volti, de megvilágosulásának, kifejezésének módja nem. Hanem a „nemzeti” nagyon is súlyos kérdés ahhoz, hogy egy kis kiköbös beszélhessünk róla. Csak nem szabad modern művészetről primitív érzelmet követelnünk, mert ez hibával. Legfeljebb azt kívánhatjuk, hogy művészetükben egymáshoz és lelki gazdagság legyen. Ez a döntő.

Száz év előtt a művészetnek Magyarországon még alig volt talaja. Nem volt művészeti iskola, nem volt érdeklődés a művészet iránt. A festők hazájukban nem boldogulhattak, külföldre kellett menniök, így lett a magyar művészet alapérteleme német, később francia. Magyarországon is az akadémia keletkezett a népi hagyományok és a magasabb művészet között.

Itt látjuk *Paál László* egyik tájképét, az *Erdősédtől*. Gyönyörű tájkép, lágy, telt színhasználattal és természetek lédé, összehátrított hangulattal. Különösen a levegő van elragadóan megfelve. *Paál László* a barbizsionik körébe tartozik.

Paál László három kis kép van itt. Löffler Béla azt mondja könyvében, hogy Munkácsy művészetének mély gyökerei vannak a magyar talajban. Ez bizonyára áll motívumal egyik részére, mert

örömet festett jeleneteket a magyar népféletől. Egyébként azonban nyilvánvaló, hogy *Düsseldorffhoz* és Münchenhez és a polgári Európához tartozik. Drámai jeleneteket felfogása abból az időből származik, az intím festői módor stímus; és a finom rajz az ottani eszményekre mutat. Mindezt együtt láthatjuk e három képen és kétség-telenül beszíthatjuk őket a magyar idejébe és keletkezési helyükre. De ami Munkácsy legelőbbi társas fűlé emeli, az az ő fenséges pártosa, az a ő mélyeség, melábus komolyasága és az ő rendkívüli művészi készsége. Az utána következő kor számára ez a művészet klassz polgáriáson patheitikus, monumentáliságban klassz nagyon is akadémiai volt. De Munkácsy impresszionista műképeket is festett és ezekről őt monddák, hogy az impresszionizmus legszebb termékeihez tartoznak. Külülük, salnos, egy sincs itt.

Magyarország korán kapott egy igazi impresszionistát *Szinyei-Merse Pál*-ban. A kiállításon flgg híres *Maifjós* képek nézása. A művész 1845-ben született. Münchenben tanult és itt léta 1869-ben a francia naturalisták néhány képét. Ezek annyira hatottak rá, hogy felhagyott a barna színessal és a műtermomodorról. A *Maifjós*on a levegő, a napfény és a színek tisztán, és csillogón izzanak. De a képet nem érteék meg; a művész hátsz évre abbahagyta a festést. Csak ötven éves korában látott útra a munkához. Mikor 1920-ban meghalt, egyike volt hazája legnagyobb művészeinek.

A fiataliság, az impresszionizmus, a pleinairizmus Magyarországon is a győzedelmeskedtek. Ebből az impresszionista korszakból csillag valamit a kiállításban. *Magyar-Mannheimer*-re egyebek közt van egy pompás délről tájképe. És *Csók István*nak is vannak igen jó tájképei, de legkínálóbb a esendéleiben. Az olyasmi példái, mint „*Zúzó és a kakas*” előkelő, nagyon artizánus, színesen gyönyörű, és szabadon, nagy biztossággal van kialakítva.

A fiatalabb körül *Rudnay Gyulánál* áll meg hosszabban az ember. Közélete mint arckép vagy típusábrázolás intenzív és lélek van benne. Más képein a ritmikus kompozíció és az éntől duzzadó rajz iránti való érzéke látszik. Nagyzerű arckép az idősebb nemzedékhez tartozó *Karlovszky Bertalan Parasztasszonya*. *Karlovszky 1858-ban* született. Szigorú, tárgyilagos, realista, szírfelölti részletező, de a melletti nyomatékos és erős. Mindezek természetesen csak fűlé bevonások és a kiállítás körül is csak néhányat nevezünk meg. Amint látjuk, a magyar művészetet körüljáró iskolák és irányok íhették meg. De ezek a festők mégis érdekesen és egyénien hatnak és az ember érzi, hogy *ebben az országban most a tehetségek gazdag felvirágzásának kell végbenemnie. Művészi készségük imponáló. Még ha a művészi intenció nem is olyan mélyen járó, kétségtelen, hogy ezek a festők érték a dolgukat. E hivatalos kiállítás beesületére váltik Magyarországnak.*

MŰVÉSZETI IRODALOM

PAÁL LÁSZLÓ ÉLETE ÉS MŰVÉSZETE. Írta: *Dr. László Béla*, Budapest, Franklin-Társulat, 1929. (Önismertetés.)

Az önismertetés különföldön elfogadott forma, minden olyan esetben, mikor a szerző a maga célzatait különösen ki akarja fejteni. Hogy e célzatakat elérte-e? Más kérdés. Arra a kritikusnak hivatása felelni. Nem kritikát monddok tehát, csak ki akarom fejteni a művészi élet-

rajz azon sajátosság formáit, melyet ebben a könyvben, de előzőleg *Fadruszról*, *Zichy-ről*, *Szinyeiről* írt műveimben alkalmaztam. Nemrég jelent meg *André Maurois* — *Disraeli* életirójának — könyve: *Aspects de la biographie* (Paris, Au sans pareil kiadásában), mely az életiraj modern formáit tárgyalja. Maurois azt a kérdést veti fel: mi az életiraj: művészet vagy tudomány? Fejtegetéselnek

eredménye, hogy sem az egyik, sem a másik, hanem mind a kettő. Ebben egyetértek. Alapjában erre törekedtem én is kezdetől fogva, csakohy az életrajzformám lélektani alapon épült fel. Nemcsak hőseim lélekrajza, intuitív egységbelátása, de mivel művészi alkotások elemzéséről is szó van, alkotásaik lélektani alapjának kifejtése is vezetett. Keresem a lélektani kulcsot a művészi alkotásokhoz. Már Paadról írt könyvem első kiadásának (1903) bevezetésében e kulcsot a képzelet filokzatos folyamatának felfedezésében véltem megtalálni.

„Könyvem — írtam ott — íly irányú tanulmányaim első gyümölcse.” Csakhogy a képzelet lélektani analíziséhez ez időben még igen kezdetleges volt. Még Georges Dumas Traité de Psychologie-jában (1924) is panasz hangzik fel, hogy a pszichológia nem tanulmányozza szabatos és részletes kísérleti alapon les modifications spontanées des éléments de notre vie mentale. (II. 427.) E feladat megoldásával foglalkoztam huszonöt éven át, még pedig akkép, hogy individuális tanulmányok hosszú sorában kerestem éppen ezeket a spontán modifikációkat, melyek a művész lelkében alkotás közben lejártszódnak. Nem azt a hatást figyeltem meg, mint a német esztétikusok, amelyet a szemléltető a műalkotás gyakorol, hogy líkép normatív tövényekhez jussak, melyeket a művészek, ha szépet akar alkotni, kövnie kell. Ez az út, a Volkelték, Lippsék stb. útja, nem vezet célhoz, gondoltam, hiszen elvégre nem a néző írhajta elő a művészek alkotása törvényeszerűségeit, hanem — ellenkezőleg — a művész lelkébe kell bepillantannunk és hátha líkép megtaláljuk az alkotás immanens törvényeit? Hosszú évek megfigyelése, a művészettörténet különböző koraiban dolgozó alkotók önvallomásai, művészek elmélkedéseinek, hangos gondolkodásának, intím vallomásainak felkutatása után jutottam el oda, hogy egy alapvető felismerésnél megállapodjak. Első összefoglalását »Die beiden Wurzeln der Kruzifixdarstellung« (Strassburg, Heitz) c. munkám bevezetésében adtam (1911), s azóta minden munkám háttérében ez a felismerés lappang.

Mi volt e felismerés?

Mintohy azt tapasztaltam, hogy a művészi alkotás kulcsa a képzeleterő, hogy a művész képzeletének sajátos formája szerint alakítja stíljét, hogy e sajátos forma alapján két poláris ellentét típusban nyilvánul meg, hogy e két alak két esztétikai ideálban alakul ki, hogy e két ideál minden korban egymás mellett él, alkot, egymást örökké tagadva, hogy minden művész sorsa azon fordul meg, felismeri-e képzelete alapformáját, hallgat-e a véle ellentétes képzeletformájú társára vagy öntudatosan követi-e a maga útját, alakítja a maga képzeletének megfelelő stílust, egyszerre csak világszág gyult ki agyamban és kezdtem elgázodni a sok, látszólagos ellentétű

zlésütéletben. Megértettem, miért van két esztétikai ideál, miért van egymásnak ellentmondó sok normatív tétel, miért hangzik el ugyanazon mesterről, pl. Rafaelról a korok folyamán oly sok különböző ítélet, miért hatnak a nagy mesterek időről-időre más és más utódaikra, — egyszerűen a művészetfudomány igen sok, látszólag oly bonyolult kérdése, egyszerre megvilágosodott e fájlja fénye mellett. Megmutathattam egyes részletkérdéseknél is a tétel igazságot: a Kolozsvári testvérek Szent Györgynek állítólagos „csoda” voltát, egyedülállóságot — melynek következtében a cseh tudomány renaissance-kori átdeigózásának minősítette, mert nem hit a csodában, — tételem segítségével visszavezethettem egyszerű megoldásra, arra, hogy ami benne „egyedülálló”, az a sok konkrét formajel, az absztraktnak tartott korban (1373), sőt még századokkal, de talán ezer évvel megelőzően is, megtalálható a műemlékanyagban, mert a kétféle képzelet mindenkor megvolt és mindenkor alkotott. Ezt a szobor hitelességét elismertem (Pinder aztán melém is állott), a tényeket nem lehetett tagadni. Ugyanigy kipróbáltam tételemet a feszület kezdetének és fejlődésének vizsgálatánál, Strigel oltárképeinek elemzésénél (melyet a Belvedere-ben VIII. kötet, 8. füzet, Parker folytathatott), a lószobrászat fejlődésénél (Fadrusz) stb. a két képzeletstruktúra örökös munkában van mindenha, minden ikonográfiai forma, minden „tárgy” a két képzeletstruktúra szerint kapja meg a neki megfelelő szellemében azonos „formáját”.

Paadról írt művem első kiadásában ezt a tételt még nem ismertem. Akkor még az egy vonalban haladó fejlődést láttam, mint minden elődöm, alapvető intuíciónkat a Nemzeti Szalon 1907-i Gauguin kiállításán nyertem (kifejtve a Művészetben V. köt.) és attól kezdve mélyedtem el a probléma felfedésébe. Most, Paadról írt művem új kiadásának bevezetésében a táj-képfészteszmetni is megpróbáltam kimutatni a két vonalban egymás mellett haladó sor folytonos és állandó létét, mert a művészek kétféle fantáziája kétféle formában nyilatkozik meg minden tárgynál, a tájképnél is.

Ezt a két sort, s azok poláris ellentétét újabbban mások is hangsúlyozták. Worringer abstrakció és beleézés, Frankl téradáció és térdívű, Strzygowski a dél és észak, Wöflin a vonal és szín, Keyserling a racionális és dekoratív, Bodnár és újabb Dvořák az idealizmus és realizmus ellentéteit állítják fel.

Ezek a formulák szerintem nem hatolnak bele a lélek mélységebe. Most jelent meg Lehel Ferenc könyve „Haladó művészet” címmel, mely már hármas ellentétet keres, a primitív és klasszikus és szimultán ellentétét, s a stílusokat ezer ellentétes formák alapján írja le. A morfológiai leírások Spengler óta divatosak, Ligeti Pál magyarul, von Lorc németül a

stílusjegyek alapján írják le kultúrákat, azok művészetét, s e morfológiai csoportjegyek egymásutánját, hullámvonalát, emelkedését és esését vélik felismerni. Ilyen csoportjegyek egyesek szerint két, mások szerint három típusúak, s a hullámdzés e szerint két vagy három lendületű. Pinder e lendületet még jobban felaprózza: nemzedékek szerint alakuló hullámvérést észlel. Kérdezzük: hol? miért? Mi az oka, hogy délen klasszikus nyugalom, északon izgalmas mozgalmasság a művészet morfológiai jele? És igaz ez? Nincs-e délen mozgalmasság, északon nyugalom? Kérdezzük: Hullámvonalban mozog-e a két vagy három csoport? Nem látjuk-e inkább azt, hogy a művészeknek ezek a csoportjegyek egymás mellett és egyazon helyen mindenkor fellelhetők? Itt lélektani okokat kellene keresni.

Csak a művészi képzelet strukturájában lehet ezt az okot megtalálni. Ha sokat elemezik, ők is odalyukadnak ki. Csakhogy a képzelet elemzésével nem törődnek, s a poláris ellentétességet nem ott keresik. Pedig a pszichológiai vizsgálat eredményei nélkül csak a külsőség-nél maradnak. Sem a környezet, sem a talai, sem a nemzedékek egymásutánja nem magyarázat. Újabbban „szellemtörténeli” magyarázattal próbálkoznak, de a gondolatok alakulását is csak lélektani alappól lehet levezetni. A gondolatok váltakoznak, mondják. Miképp? Hullámvonalban, — felelik. De hullámmozgást nem találunk, sem nagy, sem kis hullámot, mert a művészi képzelet e kettősége megvan mindig, egyazon helyen, egyazon korban, egyazon népnél, egyazon időben, s ezek nem változtatják egymást. Csak a képzelet teremti a művészetet, — ezt a művészek érezték is minden időben, — s ez a képzelet kétféle típusú, minden fajnál, minden területen, minden időben. Egyszer az egyik típusból van több, máskor a másikkól. Ez száll az optikai csalódást, a hullámvonal illúzióját. A morfológiai jeleket a két képzelet-típus magyarázza. Paál-könyvemben ezt demonstrálom végig-végig. Meg kell állapítanom, hogy az állásfoglalásomat a külföld nemcsak észrevette, de sokhelyt el is fogadta. Csak a pszichológiai elemzés késik.

Egy művész életrajzójának első feladata tehát szerintem csak az lehet, megkeresni a művész képzeletének strukturális formáját. Ez néha, mint Fadrusznál nehéz, mert idegen hatások alatt eleinte kapkod, s csak mikor felismerte a maga formáját, lesz azzá, amivé lennie kell, teremti úgy, ahogy teremtenie kell. Paálnál is látunk ilyen ingadozást, miért a bécsi Zimmermann iskolában absztrakt képzeleti formákat kerestettek vele és csak Münchenben, 1869-ben, a barbizoni mesterekkel való első találkozás után látjuk, mint bontakozik ki képzelete hírtelen, s néhány év alatt nemcsak mintidit éri utól, de önmagához is eljut és új utakat talál, új formákat terem, a maga (magyar) érzéseinek megfelelő új víziókhöz jut.

Ez az a alapgondolat, mely Paál-életrajzom új átdolgozásánál vezetett, s amelyet aprólékos részletezésben mutattam ki.

Ehhez járult egy új felismerés, melyet a Magyar Művészet olvasói is ismernek, mert a Paál-képzeletéről szóló fejezetből azt a részt, mely a *lítomány keletkezéséről* elemzi, itt is bemutatnám. Itt az újabb lélektani vizsgálatokból, főleg Palágyi Menyhért egyik tanulmányából indultam ki, s a konkrét képzeleti művész víziójának lélektani elemzését adtam. (Az absztrakt képzeleti mesternél a folyamat más. Fadruszról írt könyvemben már fejtegettem ezt.) Kiderült ez elemzésekből, hogy a művészen mint olvad egybe érzés és forma, mint bontakozik ki, ez egybeolvadásból intuitíve a sok új és új lítomány, akármilyen „tárgyhoz” is nyilván, hogy vízióához választja a tárgyat, mint segít e formákat a színbe olvadt rajz, a fénybe boruló szín, mint alakulnak vízióhoz kifejezési eszközei, mint lesz mindebből egy nagy egység.

Egységkeresés. Ez a művészi életrajz ideálja. Az ember és a művész egysége. A test és lélek egysége. Ahogy Maurois kifejti, a modern életrajz nem elégzik ki, egy dokumentumok sorbaállítással, olvasni akar belőlük, s az ember és műve egységének kitesztését keresi. De nem mint Taime egyetlen uralkodó-képességre vezetve vissza az egyént, lílykép sémává tipizálva azt, hanem (az absztrakt vagy konkrét) típuson belül az egyéni változatok finom márványháldozatait kell megkeresni, hogy lílykép élő embert láttassunk, mint a regényíró, aki eleven alakokat ad, mint a drámaíró, aki szemünk előtt csakkedtetni alakítja, a művészletrő nemcsak szemünk láttára fejleszt ki, dolgoztatja a művészi és értelem meg az olvasóval, mielő dolgozik a művész úgy, ahogy dolgozik, miért kell neki úgy dolgoznia, de másrészt az okokat is feltárja és ezáltal ad tudományt. *Erre törekedtem Paál-könyvemben.* Ahogy Maurois kívánja: művészetet és tudományt akartam egyesíteni... Ilyen egyéni képek hosszú sorából fog csak kialakulni a művészettudomány.

Újra hangsúlyozom: nem a műlvező képzelet-strukturájából lehet levezetni a művészet törvényszerűségeit, hanem az alkotóéból. A művész-életrajzíró feladata a képzeletírás bemutatása. A műlvező képzelete is az egyik vagy másik típushoz hajlik. Innét a két esztétikai ideál, mely az alkotáshoz igazodik, az alkotásból kell tehát kiindulni. Nem igaz, hogy egyes népek absztrakt hallamák, mások pedig beleérzők, mint ahogy Worringer állítja. — az egyes emberek, mely pedig minden népnél találunk ilyen vagy olyan típusú egyedekkel, akik aztán az egyik vagy másik ideálban találják fel a nekik megfelelő művészi „szépet”. Nem a műlvező érzéseinek elemzéséből jutunk el tehát a művészet lényegéhez. Hanem a műlvezőből. Nagy lépést jelent előre Strzygowski módszere, csak nem a véglegest. Strzygowski „Wesena-

forschung"-ja, ki a műalkotást elemzi ki különböző „erők”-ből, számba véve a műalkotás anyagát, tárgyát, alakját, formáját, tartalmát, amint az a geográfiai helyzethez van kötve bizonyos társadalomban és adott időben, épp oda nem vezet el, ahová törekszük: a „lényeghez”. (Die Krisis der Geisteswissenschaften. Wien. Schroll.) Mert mindezen erők fölött ott van a művész képelete, s ezt a bécsi tudós, a művésznek ezt a lélektani alapját hagyja ki a számitásból. Ezzel pedig azt éri el, hogy külső körülményeket igenis számba vesz, sokkal gazdagabban, mint előtte bárki és sokkal nagyobb műemlékismerettel, felismerve a stilsókra felosztás hívasóg voltát, csak éppen a „lényeges erőt” mellőzi, azt, amely mindennek morolikus oka. Itt csak a lélektani kutatás segíthet. Az ilyen elméletek körüljárják a művészetet, de nem tudnak beléje hatolni. Nem ez a Wesensforschung . . .

Általában nem vagyok híve az absztrakt elméletekből való kiindulásnak, hanem a kutatás, elemzés, részletezés alapján való elmélethez felemelkedésnek. Nem apriori elfogadott metafizikából akarok kiindulni, hanem pszichológiai megismerésekből, melyek elvezethetnek metafizikus konstrukcióhoz. — ez azonban későbbi idők feladata. Egyelőre az induktív kutatásnál tartunk. Mint tehát látható, Paál-könyvem csak egy állomása az életcélomhoz való eljutásnak, amelyet *Új Laokoon* cím alatt szeretnék megírni. De közben még új állomás lesz Mányoky Ádám életrajza, mert ott új probléma-változatok állnak szemben. Nemcsak a történeti környeztet, de annak az egyénre való súlyos ránehezedése lesz Mányoky-könyvem problémája, melynél az a kérdés merül fel, minő szerepet játszott művészi kialakulásában a kor és befolyásolta-e a képzetelstruktúrája adottságánál fogva művészetét; a kor nemcsak mint közvetlen milieu, de a messi Párisból odaszivárgó hatás is. Meg akarom ráizolni az idegenben hazasóvárgó és az idegenből tépázóköz, sok családdáson áfessett optimista lélek küzdelmét, bemutatni munka közben, alkotásait változó formaalakulásokban, s alakulataik külső és belső okát: képelete máshoz tapadását. Ezzel a problémaváltozattal fogok ott foglalkozni s csak minekutána azzal készen vagyok, remélem, hogy az *Új Laokoon*-ban összefoglalhatom pszichológiai tanulmányaimat.

Dr. Lázár Béla.

A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR KIADVÁNYAI.
A háború alatt és után való pénzhiányosság a könyvtárakra is pezsgő életet vitt. A nyomdák ontották a könyveket. A mennyiség a minőséget hátrébe szorította. Nemcsak tömegcikkeket gyártottak, hanem úgynevezett bibliofil könyveket is. Ezeknek legtöbbször csak a számozottság volt a különlegességük. A nagy versenyben jó áru is akadt. Néhány könyvkiváló

és nyomdász áldozatkésztségének és kezdeményező erejének köszönhető, hogy a bibliofil kísérletek eredményeképpen a romokon új könyvművészet támadt. A mai távlat azt is bizonyítja, hogy a snobizmusnak csúfolt bibliofília az egész könyv-kultúrába friss rétv csöptetett. Ma már az akkori kérkedők is belátják, hogy a bibliofil tendencia pionier-munkát végzett és a kísérletekből, formaproblémákból végső eredmények keletkeztek. A mai tömegcikk egyszerűsége, izléssége az inflációs kísérletezésekből fakadt. A közönség figyelmé az irodalmi érdeklődéstől függetlenül tárgyi érdeklődéssé is vált és sok olyan könyv talált vevőre, mely ha tartalmilag talán nem a legaktúlisabb is, de külsőségeinél fogva mégis vonzóerőt gyakorol.

A bibliofil-kultúra többféle összetevőből áll. Régi könyvek, első kiadások, történelmi relikviák, metszetek gyűjtéséből. Igen nagy hatással voltak a gyűjtési szervenélyek fokozására azok a kiállítások, melyeket a Magyar Bibliofil Társaság számára *Kremmer* Dezső rendezett. A Fővárosi Könyvtár körán elhunyt nagy tudós igazgatója a bibliofilának megbecsülhetetlen szolgálatokat tett. A kiállítások emlékt megörzik azok, a filizet, az utókor számára pedig nyomtatott dokumentumok maradtak állandó értékű hátra. A kiállítási katalógusok. Ezek könyvművészeti szempontból is érdekesek, mert tipografialjuk gondtal van megoldva.

Örömmel állapítjuk meg, hogy a Fővárosi Könyvtár jelenlegi vezetőségében is megvan a hajlandóság arra, hogy a *Kremmer* Dezső által megkezdett úton haladjon. Ezt a hajlandóságot két szépen sikerült kiadvánnyal máris bebizonyította. Albrecht Dürer születésének 400-ik évfordulóján kiadta a Fővárosi Könyvtár tulajdonában levő Dürer-irodalom bibliográfiáját. A filizet 36 oldalnyi terjedelmű és Dürer fametszeteivel díszített pergamen utánzatú borítékkal van ellátva. Másik kiadványa Schubert halálának centenáriumán a Schubert és a magyarokra, valamint a külföldi, Schubertre vonatkozó irodalom katalógusa. Ez a filizet 68 oldalnyi terjedelmű, igen alaposan szerkesztett adattár. Mindkét kiadvány alkalmas arra, hogy úgy bel-, mint külföldön megbecsülést szerezzen a könyvtárnak és a magyar bibliografiai irodalomnak egyaránt.

Mint köztudomású, a Fővárosi Könyvtár néhány év múlva új hálékba költözik. Az e célra megvásárolt gróf Wenckheim-palota nemcsak a könyvtárgy befogadására lesz alkalmas, hanem tágas helyiségei révén remélhetőleg módot nyújt arra is, hogy benne speciális könyvkiállítások rendezhessenek. A könyvtár kiadványai ily módon is állandó bázisra támaszkodhatnak és a közvélemény figyelmét a kiállítások révén a bibliofília irányíthatják.

Igen szép és hálás feladatot oldana meg a könyvtár kiülő igazgatója, *Enyvvári* Jenő azzal is, ha a magyar és ha lehet, a külföldi könyvművészeti termékeket rendszeresen gyűjtetné és a szépen illusztrált és tipografizált könyvekből időről-időre kiállításokat rendezne. Ezzel nemcsak a kiadókat és művészeket ösztönöznék élennebb együttműködésre, hanem a nemzeti kultúrának is megbecsülhetlen szolgálatot tenne. *Reiter László.*

A XI. NEMZETKÖZI ÉPÍTÉSZKONGRESSZUS határozata értelmében a C. P. L. A. (Comité Permanent International des Architectes) a magyar osztályt bízza meg a XII-ik Nemzetközi Építész-kongresszus rendezésével. Az osztály a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet és a megválasztott végrehajtóbizottság számos albizottságában már hosszabb idő óta foglalkozik az 1930. évi szeptemberében Budapesten megtartandó kongresszus előkészítő munkálataival.

A kongresszus napirendjére előreláthatólag a következő fontos kérdések megvitatása fog felvetetni:

1. Az építési szakoktatás reformja, különös tekintettel a közgazdasági szempontokra és a munkálatok racionális üzemi vezetésére.

2. A Mérnök-, illetőleg az Építész-kamarák eddigi működése.

3. Gyári és ipari építkezések művészi kiképzése, különös tekintettel a városképre.

4. Magas építmények szerkezete földrengéses területeken.

5. Tradicionális építészeti és új építészeti.

A kongresszus végrehajtóbizottságának elnöke: Kertész K. Róbert h. államtitkár. A kereskedelemügyi és a vallásügyi minisztérium, nemkülönben Budapest székesfőváros tanácsa erkölcsi és megfelelő anyagi támogatásban fogják részesíteni a kongresszust.

Az építészeti kongresszus nemzetközi építészeti tervkiállítással lesz összekötve, amelyen való részvételét már eddig is több ország bejelentette. A kiállítás ügyeit külön albizottság intézi, Wálder Gyula műegytemi tanár elnöksége mellett.

Az egész kongresszus előkészítését a Propaganda albizottság vette kezébe, amelynek elnöke: Hoepfner Guido, titkára: dr. Müller Félix.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY PLAKÁTRA. A XII-ik, Budapesten tartandó, Nemzetközi Építész-Kongresszus és Nemzetközi Építészeti Tervkiállítás propaganda albizottsága pályázatot hirdet az 1930-ban Budapesten tartandó Nemzetközi Építész-kongresszus és ezzel kapcsolatban rendezendő Nemzetközi Építészeti Tervkiállítás plakáttervére.

1. A plakát művészi eszközökkel juttassa kifejezésre azt, hogy a Nemzetközi Építész-kongresszus és Nemzetközi Építészeti Tervkiállítást

1930. évi szeptemberében Budapesten tartják meg. A plakát szövege aszerint, hogy hová lesz küldendő, vagy:

a) *Nemzetközi Építész-kongresszus és Nemzetközi Építészeti Tervkiállítás Budapest, 1930. évi szeptember hó 15—22-ig* vagy:

b) *Internationaler Architektenkongress und Internationale Ausstellung Architektonischer Entwürfe in Budapest. 15—22. September 1930* vagy:

c) *Congresso Internazionale degli Architetti ed Esposizione Internazionale di Architettura a Budapest. 15—22. Settembre 1930* vagy:

d) *International Congress of Architects and Exposition International of Architectural Projects in Budapest. 15—22nd September 1930* vagy:

e) *Congrès International des Architectes et Exposition Internationale des Projets d'Architecture à Budapest. 15—22 septembre 1930*, mely úgy tervezendő, hogy a plakát művészi egységet meg ne bontsa. Díjat azonban csak olyan munkák kaphatnak, melyek plakátművészeti szempontból feltétlen értékkel bírnak.

2. A tervek 63×95 cm eredeti nagyságban, tetszés szerinti színben vagy színekben, akár álló, akár fekvő formátumban, sokszorosításra készen, teljesen kidolgozva, névaláírással előlva, folyó évi augusztus hó 1-én déli 12 óráig nyújtandók be, elismervény ellenében a Bizottság IV., Reáltanoda-utca 13—15. szám alatti helyiségében. — Elkészelt vagy szabálytalanul benyújtott pályamunkák figyelembe nem vétetnek.

3. A szabályosan benyújtott pályamunkák fölött a bíráló-bizottság dönt s a megítélt díjakat 14 napon belül kifizeti. A bíráló-bizottság tagjai: a kongresszus előkészítő bizottságának elnöke: Kertész K. Róbert helyettes államtitkár, az ügyvezető elnök: K. Virágh Andor ny. h. államtitkár, a propaganda albizottság elnöke: Hoepfner Guido, a végrehajtó-bizottság alelnöke: Wálder Gyula műegytemi tanár, az építési szakosztály elnöke: Láczy Fritsz Oszkár, a propaganda albizottság titkára: Dr. Müller Félix, továbbá Fischer József, Szabolcs Ferenc és Györgyi Dénes.

4. A kivételre elfogadott művet a bizottság 800 pengővel jutalmazza, mely díjazásban befoglaltatik a sokszorosítás és a tetszés szerinti felhasználás joga is. — tartozik továbbá a tervező minden külön díjazás nélkül a sokszorosítás technikai végrehajtását ellenőrizni. A bizottságnak jogában áll bármely pályamunkát 200 pengőért megvásárolni. A kivételre elfogadott pályamunka a bizottság kizárólagos tulajdonába megy át. A kivételre elfogadott mű tervezője köteles az esetleg szükséges kisebb javításokat vagy módosítást

tásokat a bizottság felhívására 10 napon belül úgy elkészíteni, hogy a plakát sokszorosítható legyen.

5. A beérkezett pályamunkák döntés után egy hétfőig a Magyar Mérnök- és Építész Egyletben nyilvános megtekintésre állítatnak ki. E kiállítás bezárása után a kivételre el nem fogadott vagy meg nem vásárolt munkák egy hét leforgása alatt a fent megjelölt hivatalos helyiségben átvehetők. Azon túl munkák megőrzéséért semminemű felelősséget nem vállalunk.

Budapest, 1929. május hó 31.

A XII-ik Nemzetközi Építész-kongresszus Propaganda albizottsága.

KIÁLLÍTÁSOK:

Május hó 5-én nyílt meg a *Színyei Merse Pál Társaság* juriájával rendezett *Tavaszi Szalon* negyedik tárlata a Nemzeti Szalonban. Az e kiállításon résztvevő művészek közül a jános-halmi Nemes Marcel-féle külföldi utazási ösztöndíjat *Vadász Endre* festőművész nyerte el. Kiténtető elismerésben *blai Föglein István*, *Boldizsár István*, *Cserpes István*, *Domanovszky Endre*, *Hámor Ilona*, *Szemere Lenke*, *Vörös Géza* festőművészek, *Grandmer Jenő*, *Ispánki József*, *Kaszás Miklós*, *Szomor László* szobrászművészek, dícsérő elismerésben *Csóka István*, *Gallé Tibor*, *Hollós Mattioni Eszter*, *Kolbe Mihály* festőművészek és *Goldmann György* szobrászművész részesültek; május 16-án nyílt meg *Mattis-Teutsch János* és *Hincz Gyula* festőművészek és *Mészáros László* szobrászművész gyűjteményes kiállítása a Tamás-galériában; 18-án az *Orsz. M. Szépművészeti Múzeum* grafikai osztályának *Daumier*-emlékkiállítására és

ugyanaznap a *Magyar Gyűjtők és Művészetkedvelők Egyesületének Keleti Művészeti Kiállítása* az *Orsz. M. Iparművészeti Múzeumban*;

30-án a *Nemzeti Szalon*nak *Nikola Taneff* bolgár festőművész, *Holley Adrienne*, *Kosztolányi Margit*, *Kán Tibor*, *Vitéz Leidenfrost Pál*, *Páldy Zoltán*, *Turán-Hacker Mária*, *Vadász Ilona* festőművészek, *Szentgyörgyi Poór Lilly* szobrász, valamint a *Berzsenyi Dániel-Társaság (Kaposvár)* tagjai műveiből rendezett LXV-ik csoportkiállítása. Jánus hó 16-án nyílt meg a Nemzeti Szalon évadzáró Tavasszi Tárlata; Ugyanezen hóban a Rákóczi-úti „Művész Otthon”-ban egy Olasz-Magyar kiállítás. Az e számunkban közölt három olasz kép e kiállítás anyagából való.

CÍMKÉPÜNKÖN *Bernáth Aurél* festőművész: *Csendélet sakktáblával* című képe reprodukcióját közöljük. Eredetile pasztel. 1924-ben készült.

HELYREIGAZÍTÁS. Folyóiratunk előző, 4-ik számában, a 231. oldalon *Benczur Gyula* nővérenek, az elhunyt mester által festett arcképét hoztuk. A névmegjelölésekbe betűhiba csuszott. A művész nővérenek neve nem Édes, hanem Éder Ödönné volt.

Felelős szerkesztő: *Dr. Majovszky Pál.*

Főmunkatárs: *Dr. Lázár Béla.*

Kiadó: *Ormos György.*

Szerkesztőség: *VII., Erzsébet-körút 7. II.*

Magyar Művészet 1929. 5. szám.